

ZAMANE KIZLARI: ŞARKILARDA MİZOJİNİNİN İZLERİNİ SÜRMEK

Muharrem DERİN¹

Gönderilme Tarihi / Submission Date: 19.02.2025 - Kabul Tarihi / Acceptance Date: 29.03.2025

DOI: 10.55055/mekcad.1642316

Derin, M. (2025). Zamane kızları: Şarkılarda mizojininin izlerini sürmek. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi* 7 (1), 29-45. <https://doi.org/10.55055/mekcad.1642316>

ÖZ

Mizojini, kadına yönelik şiddeti, onu aşağılamayı ve edilgen bir konuma yerleştirmeyi içeren olumsuz yargıları ifade eder. Mizojini bağlamında kadın yaratılışı gereği eksik ve suçludur. Mizojini, kültürel, ekonomik, toplumsal normlar ile tarih boyunca şekillenmiştir. Bu nedenle de günlük hayatın her alanını etkileyen köklü bir toplumsal olgu olarak varlığını sürdürmüştür. Kadının toplumsal konumu, tarih boyunca erkeğin gölgesinde şekillenmiş ve olumsuz söylemler içinde kadına dair kalıplaşmış yargılar sürekli olarak yeniden üretilmiştir. Kadın kimliği, fiziksel varlığıyla sınırlandırılmış ve çoğu zaman örtük biçimde cinselliğe vurgu yapan anlatılarla şekillendirilmiştir. Mizojinist anlatılar da toplumun bir yansıması olarak sanatta ve medyada kendini var etmiştir. Sanatın bir türü olarak müzik de çoğu zaman kadına yönelik olumsuz söylemler barındırmış ve toplumda zaten mevcut olan kadın düşmanlığını yeniden üretmiştir. Çalışmanın konusu da amaçlı örneklem ile seçilen üç şarkıda mizojinist öğelerin varlığını araştırmak ve şarkıların hangi söylemler ile kadına yönelik olumsuz çağrışım yaptığını öne çıkarmaktır. Çalışma için, bir nitel araştırma yöntemi olarak içerik analizi belirlenmiş ve seçilen şarkılar bu yöntem üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, "bu zamanın kızları", "zamane kızları" ifadeleri ile kadınların ötekileştirerek aşağılanmaya çalışıldığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede, şarkılarda kadına yönelik şiddetin farklı biçimlerinin, hakaretler, değersizleştirme, olaylardan sorumlu olma, paragöz olma gibi ithamlar şeklinde görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Mizojini, Şarkı, Zamane Kızları.

TODAY'S GIRLS: TRACE MISOGYNY IN SONGS

ABSTRACT

Misogyny refers to negative judgments that include violence against women, humiliating them and placing them in a passive position. According to misogyny, women are deficient and guilty by nature. Misogyny has been shaped by cultural, economic, and

¹ Öğr. Gör., Avrasya Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Radyo ve Televizyon Programcılığı, muharrem.derin@avrasya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4198-9903

social norms throughout history, and has therefore continued to exist as a deep-rooted social phenomenon affecting every aspect of daily life. The social position of women has been shaped under the shadow of men throughout history and stereotypes about women have been constantly reproduced in negative discourses. Women's identity has been limited to their physical existence and shaped by narratives that often implicitly emphasize sexuality. Misogynist narratives have also manifested themselves in art and media as a reflection of society. Music, as a form of art, has also often contained negative discourses against women and reproduced the misogyny already present in society. The subject of this study is to investigate the presence of misogynistic elements in three songs selected through purposive sampling and to highlight the discourses and negative connotations of the songs towards women. For the study, content analysis was determined as a qualitative research method and the selected songs were evaluated through this method. As a result of the study, it was understood that women were marginalized and humiliated with the expressions "girls of this time" and "girls of today". In this framework, different forms of violence against women in songs were seen in the form of insults, devaluation, accusations of being responsible for the events, and be avaricious.

Keywords: Woman, Misogyny, Song, Girls Today.

GİRİŞ

Kadına yönelik olumsuz bakış cennetten kovulma hikayesine kadar uzanır. Kadın, insanın ölümlü dünyaya sürülmesine ve kötülüklerin ortaya çıkmasına neden olan bir figür olarak suçlanmıştır. Günahkâr Havva miti, kadının tarih boyunca nasıl bir günah işlediğini ve baştan çıkarıcılık simgesi hâline getirildiğini gözler önüne sermektedir. Cennetten kovulma anlatısında, yasak meyveyi ilk yiyen figür olarak kadına işaret edilmiştir. İlkel toplumlardan modern medeniyetlere kadar, cinsel dürtülerin denetim altında tutulmasını öğütleyen söylemler, kadını baştan çıkaran ve zayıf iradeli bir varlık olarak betimleyerek, ilk günahın faili olarak göstermiştir (Holland, 2019). Toplumsal söylem ve pratiklerle desteklenen ayrıca meşruiyet kazanan kadın düşmanlığı, kadınlara yönelik ayrımcılık ve önyargıları içinde barındırarak onların toplumsal değerini düşürmekte ve kadınları tehdit unsuru olarak görmektedir.

Mizojini, kadınların geleneksel rollerle sınırlandırılmasına sebep olmakta, özellikle çocuk büyütme ve aile içi sorumluluklarla tanımlanmalarını pekiştirmektedir. Kadın düşmanlığının diğer tarafında, erkeklerin kadınlardan daha önemli görülmesi gerektiği fikrini desteklerken, kadınları zayıf ve korunmaya muhtaç olarak değerlendirmektedir. Kadın düşmanlığı, kadınlara duyulan şüpheden fiziksel şiddete kadar uzanan, onları aşağılayan ve yıldırmaya yönelik tutum ve davranışları içeren geniş bir olgudur. Kadın düşmanlığı yeni bir kavram olmamakla birlikte, ataerkil düzenin köklü tarihinde çeşitli mitlerle desteklenerek günümüze kadar süregelmiştir. Kadınların itaate zorlanmasını meşrulaştıran anlatılar, kadın düşmanlığının toplumsal normlar içinde pekişmesine ve kadınlara yönelik ayrımcılığın sürdürülmesine sebep olmuşlardır (Etyang, 2012: 13). Kadın düşmanlığı, kadınlara yönelik nefret, ayrımcılık ve onları geleneksel rollerle sınırlandıran şüphe, korku ve güvensizlik gibi tutumları barındırır.

Tarihsel süreçte kadın düşmanlığı, geçmişte cadı avlarıyla kendini gösterirken, günümüzde ise fiziksel, psikolojik ve ekonomik olarak kadınların dışlanması şeklinde dönüşmüştür. Kadınlara duyulan nefret ve güvensizlik, onları geleneksel kalıplara hapsetmeye çalışırken, bu durum tarih boyunca farklı cezalandırma biçimleriyle desteklenmiştir (Işık, 2022: 69). Kadın düşmanlığı, kadınların rollerini daraltmaya yönelik korku, ayrımcılık ve baskıyı içerirken, bu olgu tarih boyunca farklı formlara bürünerek günümüze kadar ulaşmıştır.

Mizojini hayatımızda çok önemli bir sorun olarak var olmakla birlikte kadın düşmanlığı da kadınlara karşı bir tehdit ve ayrımcılık biçimi olarak varlığını sürdürmektedir. Kadınlara yönelik ayrımcılık ve düşmanlık, gündelik yaşamdan akademik dünyaya, iş hayatından hukuk sistemine, sanat ve medyadan popüler kültüre kadar geniş bir yelpazede varlığını sürdürmektedir. Toplamların bir parçası olarak dilde ve söylemlerde bu ayrımcılığın izleri görülebilir.

Medyanın temel güçlerinden biri, ilettiği mesajların nasıl oluşturulduğu, alıcı tarafından nasıl algılandığı ve benimsendiğidir. Medya, sunduğu mesajların inşası, izleyiciler tarafından algılanışı ve benimsenmesi açısından büyük bir etkiye sahiptir. Televizyon özelinde ele alındığında, kullanılan dilin yapısı, üslubu ve tonu; söz ile görsel öğelerin birlikteliği, görüntü açıları, renk kullanımı ve anlatım biçimi önemli unsurlar arasında yer alır. Popüler müzik, özellikle onu tüketen bireylerin boş zamanlarını değerlendirirken toplumsal hayatı da etkiler.

Müzik de toplumun her alanında, neredeyse herkes tarafından benimsenen cinsiyetçi tutum ve davranışları, mizojinin ve cinsiyete dayalı şiddetin temel söylemlerini barındıran bir alan olarak görülmektedir. Popüler kültürde açık ya da örtük şekilde var olan mizojinist söylemler ve yaklaşımlar, kadına yönelik şiddet, cinsiyet ayrımcılığı ve toplumsal eşitsizlik gibi olguların yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Popüler şarkıların oluşturduğu kadın imajı, özellikle çocuklar ve erkekler üzerinde etkili olup, kadınların kişisel saygınlığını bozan tutum ve davranışların içselleştirilmesine ve normalleştirilmesine yol açmaktadır (Baydar, 2013: 151-155). Bu çerçevede seçilen Akçabaatlı İsmail'in *Bu Zamanın Kızları*, Ali Erbaş'ın *Zamane Kızları* ve Onay Şahin'in *Bu Zamanın Kızları* şarkıları amaçlı örneklem doğrultusunda seçilmiştir. Şarkılar seçilirken aralarında başlık ve söylem olarak benzerlik gösterilmesine dikkat edilmiştir. Anlaşıldığı üzere "bu zamanın kızları" ifadeleri üç şarkıda da başlık olarak ortaktır. Ancak başlığın yanı sıra, şarkılar içerik ve söylemler açısından da oldukça paralellik göstermektedir. Toplumda yaygın olarak karşılaşılan bu yansımalar, zamanla o kadar sıradanlaşmış ve normalleşmiştir ki, artık bu tür ifadeler bizlere oldukça doğal gelmektedir.

Çalışmanın amacı, amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen üç şarkı üzerinde derinlemesine bir analiz gerçekleştirerek, bu şarkılarda yer alan mizojinist öğelerin varlığını tespit etmek ve şarkıların kullandığı söylemler aracılığıyla, kadına yönelik olumsuz çağrışımların nasıl ortaya çıktığını incelemektir. Şarkı sözlerinde geçen ifadeler, dilsel yapılar ve temalar ışığında, söylemlerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl pekiştirdiği, kadını nesneleştiren ve aşağılayan bakış açılarını nasıl güçlendirdiği ele alınacaktır. Ayrıca, müzik ve popüler kültür aracılığıyla topluma yayılan bu tür mizojinist anlatıların, bireylerin kadına yönelik algılarını nasıl şekillendirdiği ve toplumda kadının sosyal, kültürel ve ekonomik konumunu nasıl etkilediği de değerlendirilecektir. Bu bağlamda, şarkılar yalnızca müzikal

bir ifade biçimi olarak değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı yansıtan ve yeniden üreten araçlar olarak incelenecektir. Böylelikle, çalışmanın temel hedefi, mizojinist söylemlerin müzikle ilişkisini ve bu söylemlerin şarkılarda nasıl yer edindiğini daha derin bir şekilde anlamaktır. Bu amaç doğrultusunda, şarkı sözlerinde yer alan mizojinist öğelerin ve olumsuz çağrışımların belirlenebilmesi için içerik analizi yöntemi seçilmiştir. İçerik analizi, metinlerdeki belirli temaları, kalıpları ve anlam yapılarını sistematik bir şekilde incelemeyi sağlayan bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem sayesinde, seçilen şarkılardaki dilsel ifadeler, semboller, metaforlar ve anlatı biçimleri detaylı bir şekilde analiz edilecek, mizojinist unsurların nasıl işlendiği ve bu unsurların kadına yönelik olumsuz bakış açılarını nasıl pekiştirdiği anlaşılabilecektir. Ayrıca, şarkıların toplumsal cinsiyetle ilgili içeriklerini anlamak için bu yöntem, her bir şarkıdaki belirli örüntülerin ve söylemsel yapıların ortaya konmasına olanak tanıyacaktır. İçerik analizi, şarkı sözlerinin sosyal bağlam içinde nasıl bir işlev gördüğünü anlamak ve toplumsal cinsiyetin popüler kültürdeki yeri ile ilişkisini keşfetmek için uygun bir yöntem olarak seçilmiştir. Bu analiz süreci, şarkı sözlerinin toplumsal etkilerini ve bireylerin cinsiyet rollerine dair algılarını nasıl şekillendirdiğini daha derinlemesine incelemeye yardımcı olacaktır.

Mizojinin Kökeni

Misogyn, Latince misogynia ve Yunanca misogynyes kelimesinden gelmektedir ve her ikisi de nefret anlamına gelen "miso" etimolojik kökünü içermektedir. Bunun bir parçası olan "gyne" ise, "kadın" anlamına gelmektedir (Steinbock, 2016: 263). Mizojini kavramı genel hatlarıyla kadın düşmanlığı ve kadına olan nefret olarak açıklanabilir. Ancak mizojini daha geniş bir anlama sahiptir. Kadın düşmanlığının yanı sıra, kadından ve onun özgürlüğünden korkmak, kadının lanetlenmiş olduğunu düşünmek, kadının erkeği yoldan çıkaran bir nevi günahkâr olduğunu düşünmek kadını aşağılamak ve kadın bedenini metalaştırmak olarak da ifade edilebilir. Mizojini günümüzde ekonomiden siyasete iş hayatından ikili ilişkilerimize kadar nüfus etmiştir. Ancak mizojiniyi yeterince iyi anlayabilmemiz için içinde bulunduğumuz döneme bakmak yetmemektedir. Bu nedenle kadına olan nefretin kökenlerine kabaca da olsa bakmak da fayda vardır.

Kadın düşmanlığının tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Çünkü kadına olan önyargı ve düşmanlık tarihin en eski sayfalarında, kutsal metinlerde ve mitlerde karşımıza çıkmıştır. İlk İbrahimi din olan Yahudilik'te "Cennetten Kovulma" hikayesinde suçlu Havva'dır. Üç semavi din Hristiyanlık, Yahudilik ve İslam'ın inanışlarında "Günahkâr Havva" yer almaktadır. Yasak meyveyi yiyen Havva kendisiyle beraber Adem'in de cennetten kovulmasına neden olmuştur. Geçmişten günümüze kadın, iradesiz, günahkâr ve cinselliği baskı altında tutulması gereken bir varlık olarak nitelendirilmiştir. Çünkü artık ilk günah işlenmiştir ve bunu yapan kadındır (Avcı, 2024: 90). Eski Yunan geleneğinde ise bu Pandora'dır.

Tanrılar, Pandora'yı onu Prometheus'un kardeşi Epimetheus'a armağan olarak yollar. Epimetheus onunla evlenir. Pandora'ya, kapağı bir mühürle kapatılmış ve tanrılar tarafından hiç açılmaması emredilen kutu hediye edilmiştir. Ancak, cennetten kovulan Havva gibi Pandora'da aynı hatayı yapmıştır. Yasak olan kutuyu açmış ve insanlık artık çalışma, hastalanma, acı çekme ve ölme ile lanetlenmiştir (Holland, 2019: 29). Benzer bir durum dinlerde de vardır. Havva'nın işlediği ilk günahtan dolayı Havva'ya ve kadınlara verilen adet kanı akması, dokuz ay çocuk taşımaları ve sancılı bir doğum gibi musibetler İbrahimi dinler de benzerlik göstermektedir (Holland, 2019).

Havva ve Pandora'ya biçilen rol, tarihlere ve coğrafyalara göre farklı tezahür etse de temelde aynı kalmıştır. Bu tezahür kadınların özgürleşmemesi gerekliliği ve erkekleri de yoldan çıkarmanın kadınlar olduğudur. Eğer kadın belli bir özgürlüğe kavuşursa ya bir hata yapacaktır ya da erkeği günaha sevk edecektir. Tarihçi Titus Livy kitabında dönemin ünlü hatiplerinden Cato de Elder 'in kadınlar için, "Onlar her konuda özgürlük, doğru adıyla söylemek gerekirse fütursuzluk talep ediyorlar. Yasal düzenlemeleri birer birer sorgulamalarına, değiştirmelerine ve sonunda erkeklerle eşit olmalarına katlanırsanız, inanın ki o zaman onları zapt edemeyeceksiniz ve onlar, sizlerle eşit sayıldıkları anda sizleri oracıkta terk edeceklerdir."der (Aktaran: Holland, 2019: 57). Tarih, örneğini verdiğimiz Cato'nun konuşması gibi birçok örnekle doludur. Tarihin her anında kadınların özgürlüklerinden rahatsız olan bir düşünce ve bir kesim var olmuştur. Havva'nın ilk günahı, bir nevi kadınların yakasını bırakmayacak bir mizojini ile her zaman kendini hatırlatmıştır.

Kadınların boyun eğmesi gerekliliği, bu gerekliliğini yerine getirseler bile buna güven duyulmayacağı Tertullianus ve Augustinus gibi Hristiyan teolojisinin önde gelen isimlerinin yanı sıra, İslamcı teologlar tarafından da öne sürülmektedir. Örneğin Abbas Mahmud el Akkad, Âdem ile Havva öyküsünün, kadının sonsuza dek değişmeyecek doğasını simgelediğini ve sistemin kadının denile yapması ve baskı altında tutulması gerektiğinin altını çizer (Berkay, 1996: 215).

Tarih boyunca kadın her zaman erkekler tarafından ikinci plana atılmıştır. Kadına giydirilen bu edilgen kostüm farklı coğrafyalarda farklı tarihlerde her daim kendini var etmiştir. Çocuk doğurmak, çocuğa bakmak, ev işleri ile ilgilenmek ve kamusal alandan mahrum bırakılmak kadının kaderi olmuştur. Orta Çağ'da kadın düşmanlığı özellikle cinsellik üzerinden kurulmuştur. Kadının bir cinsel birlikten zevk alması beklenmez ve hoş karşılanmazdı. Kadın, bedeni sadece erkeğini memnun etmek ve çocuğunu dünyaya getirecek bir araç olarak değerlendirilmiştir.

Günümüzde Mısır'dan Somali'ye kadar uzanan geniş bir bölgede, tahminlere göre kadınların ve genç kızların yüksek çoğunluğu, cinsel zevkten mahrum bırakılma amacıyla sünnet edilmektedir. Ortaçağ Avrupası'nda sadece kadın oldukları için cadı sıfatı alan yüz binlerce kadın şiddet görmüş, işkence ve ölüm cezası almıştır. Avrupa'da yaşanan bu cadı avı, kadın düşmanlığının dünyadaki en çarpıcı örneği olarak günümüzde bile iç acıtmaktadır. Çoğunlukla diri diri yakılarak, iki yüz yıllık bir süre içinde sayısı tam olarak bilinmemekle beraber altmış bin ile birkaç milyon kadının öldürüldüğü düşünülmektedir. Ölüm cezası alanların sayısı ve kullanılan metotlar ülkeden ülkeye farklılıklar göstermiştir. En katı cadı avları Almanya'da, İsviçre'de, Fransa'da ve İskoçya'da gerçekleşmiştir. Mizojiniye dayalı "Şeytansı Kadın" motifi Yahudi, Hindu, Cermen, Budist, Müslüman ve Afrika gibi farklı kültürlerde farklı görünümlemlerle kendini göstermiştir. Şeytansı kadınlar, Antik Yunan mitlerinde yer alan Gorgon, Furies, Charybdis ve Scylla gibi korkunç dişi yaratıklarla temsil edilmişlerdir (Holland, 2019).

Mizojini, kadınlara karşı duyulan nefreti ve aşağılamayı tanımlar, genellikle kadınlara yönelik şiddet, dışlanma, küçümseme ve marjinalleşme ile ilişkilidir. Bu düşünce ve eylemler, ataerkil sistemlerin ve toplumsal cinsiyet normlarının pekiştirilmesine yardımcı olur. Ataerkillik, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikleri, kesişimsel üretim ve yeniden üretim süreçleriyle birlikte devam ettirir ve bu da toplumsal düzeyde cinsiyetçi bir

zihniyetin yayılmasına yol açar. Cinsiyetçilik, kadın ve erkek rollerine dair stereotiplerin kabul edilmesiyle derinleşir ve bu, bireysel, kurumsal, örgütsel ve kültürel düzeyde çeşitli şekillerde kendini gösterebilir (Fontanella vd., 2024: 2). Ataerkil kültür, kadınları alt sınıf olarak gören ve onları ikincil olarak konumlandıran bir anlayışa dayanır. Bu kültür, kadın düşmanı ifadeleri ve davranışları meşrulaştırmak için toplumsal normlar yaratır.

Anderson'ın analizinde cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet kurallarını ihlal eden kadınlara uygulanan bir cezalandırma biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bu tür cinsiyetçilik, kadınlara yönelik açıkça olumsuz duygulara dayalıdır ve kadınları geleneksel olmayan rollerde görmekten rahatsızlık duyan bir yaklaşımı ifade eder. Cinsiyetçilik, kadınları aşağılayıcı nitelermelerle cinsel nesne olarak görmek ve erkek gücünü pekiştiren toplumsal cinsiyet rollerine dayalı bir söylemi sürdürmeyi içerir (Anderson, 2014: 106-108). Kadınlara yönelik olumsuz stereotipler, bu tür cinsiyetçiliğin temelini oluşturur ve kadınları marjinalleştirirken erkeklerin egemenliğini güçlendirir.

Medyada Kadın ve Mizojini

Her toplum, bireyin cinsiyetini merkeze alarak ondan belirli rol ve davranışları benimsemesini bekler. Bu roller ve davranışlar, kültür, gelenek ve inançlara bağlı olarak değişiklik gösterir. Zamanla bu farklılıklar, kadın ve erkek arasındaki sosyal sorunları artırarak eşitsizlikleri derinleştirebilir. Başka bir ifadeyle, toplumsal cinsiyet, bireyin içinde yaşadığı toplum tarafından kadın ve erkek olarak belirlenen iki cinse atfedilen toplumsal rollerin ve bu rollerin bireylerin yaşamları üzerindeki etkilerinin bütünüdür (Bardakçı & Oğlak, 2022: 72). Toplumsal cinsiyet rollerinin doğurduğu eşitsizlik, farklı iktidar ilişkilerinin bir sonucu olarak, toplumun kadın ve erkeğe ilişkin algılarından beslenmektedir. Bu eşitsizlik, kadınların politik, ekonomik, sosyal, kültürel ve medeni alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinden tam anlamıyla yararlanmasını engelleyen, kısıtlayan veya ortadan kaldıran ayrımcı uygulamaları içermektedir. Cinsiyete dayalı bu tür mahrumiyet ve kısıtlamalar, kadınların toplumda eşit bireyler olarak yer almasını zorlaştırmakta ve toplumsal adaletsizliği derinleştirmektedir (Demirgöz Bal, 2014: 16). Erkekler ve kadınlar arasında fizyoloji veya hormonal denge gibi inkâr edilemez biyolojik farklılıklar bulunmasına rağmen, bazı araştırmacılar psikolojik çalışmalarda gözlemlenen birçok cinsiyet farkının aslında doğuştan gelen özelliklerden ziyade kültürel beklentiler ve toplumsal kalıp yargılarla şekillendiğini öne sürmektedir. Bu bakış açısına göre, bireylerin davranışları ve psikolojik eğilimleri büyük ölçüde toplumun onlara biçtiği roller ve inançlarla şekillenmekte, biyolojik farklar ise tek başına belirleyici olmamaktadır (Löffler & Greitemeyer, 2023: 221).

Cinsiyet kavramı kadın ve erkekleri biyolojik olarak tanımlarken, toplumsal cinsiyet ise kadın ve erkeğe yüklenen toplumsal rollerdir. Bu roller gereği bireylere birçok sorumluluk yüklenmiştir. En basit örneğiyle toplumsal cinsiyetlerimiz gereği erkek daha çok işe giden evden bağımsız olarak resmedilirken kadın ise eve bağımlı, çocukları büyüten ve ev işleri ile ilgilenen bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kadınları erkekler karşısında daha dezavantajlı ve mağdur durumuna düşürmüştür. Kadınlar hem ekonomik olarak sömürülmüş hem de bedeni metalaştırılmıştır. Kadınlar evrensel insan hakları olan barınma, eğitim hatta yaşama hakkından mahrum bırakılmıştır (Bilican Gökkaya, 2011: 143). Toplumsal cinsiyet olgusu, her çağda ve toplumda farklılık gösterse de, temel dinamiklerinin süreklilik arz ettiği ve toplumsal yapı içinde etkili bir biçimde varlığını

sürdürdüğü kabul edilmektedir (Yeşil & Yıldırım, 2019: 235). Toplumsal cinsiyet kavramının sürekliliğini sağlama ve yeniden üretme sürecinde medya kilit bir rol üstlenmektedir. Görsel, işitsel ve yazılı medya araçları, toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirerek veya dönüştürerek bireylerin algılarını ve toplumsal normları şekillendirmede güçlü bir etkiye sahiptir (Soydan & Küçükşen, 2022: 18).

Cinsiyete dayalı eşitsizlik temelde bireyin doğuştan getirdiği özellikleri bakımından yani sadece erkek veya kadın olduğu için maruz kaldığı bir hak ihlalidir denebilir. Bu eşitsizlik çoğu zaman kadınlar üzerinden değerlendirilmiş ve ele alınmıştır. Yani bugün cinsiyet üzerinden bir aşağılama, nefret söylemi, eşitsizlik, ayrımcılık gibi konular gündeme gelmişse bunun mağduru genelde kadınlar olmuştur (Kara & Ulağlı, 2022: 143). Toplumsal cinsiyet ile kadına yüklenen sorumluluklar kuşaktan kuşağa bir kültür gibi geçmektedir. Toplumsallaşma süreci, bireylerin içinde yaşadıkları toplumun kültür ve değerlerini öğrenmelerini sağlayan bir süreçtir. Bu süreçte, kadın ve erkeğe ilişkin roller ve beklentiler kitle iletişim araçları, özellikle de reklam metinleri aracılığıyla şekillendirilmekte ve sürekli olarak yeniden üretilmektedir. Sonuç olarak, bu roller ve beklentiler zamanla kültürün meşru bir parçası haline gelmektedir. Aslında, toplumsal cinsiyete dair mesajlar doğal süreçlerin bir sonucu olmaktan ziyade, belirli ideolojiler doğrultusunda kurgulanmış bir gerçekliğin yansımasıdır. Bu kurgulanmış gerçeklik, medya ve reklamlar aracılığıyla geniş kitlelere ulaştırılarak meşruiyet kazanmakta ve bireyler tarafından içselleştirilmektedir (Ügümü Aktaş, 2018: 90).

Kitle iletişim araçlarında farklı kadın imajlarının olduğu bakış açısını temellendiren şey, toplumsal cinsiyetin bir yapı olarak kavramsallaştırılmasıdır. Cinsiyeti sosyal bir inşa olarak anlamak, Goffman'ın çeşitli cinsiyet dağılımı türlerini kadın dergilerinde yayınlanan kadınlar üzerinden tanımlandığı analize dayanabilmektedir. Ona göre kitle iletişim araçlarındaki görsel kodlar ve temsiller cinsiyetle ilgili kültürel stereotipleri güçlendirmektedir. Dolayısıyla cinsiyet hem toplumda hem de medyada inşa edilmektedir (Goffman, 1979).

Kitle iletişim araçları ile toplum karşılıklı bir etkileşim içerisindedir. Medya topluma ayna tutarken, aynı zamanda toplumdan etkilenmektedir. Pek çok içerik analizi, şarkı sözlerinde kadınların şiddeti hak eden, baskıya maruz bırakılması gereken ve hatta öldürülebilir bireyler olarak yansıtıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, kadınlara yönelik şiddetin toplumda olağan ve kabul edilebilir hale gelmesine sebep olmaktadır. Kadınlar, yalnızca cinsiyetleri nedeniyle hor görülme ve sistematik ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle, müzik ve görsel medyada sunulan içerikler, kadınlara karşı olumsuz davranışları teşvik edebilmektedir. Medyanın en önemli işlevleri; mesajların inşası, algılanışı ve içselleştirilmesi olduğu kabul edilmektedir (Kırlioğlu vd., 2016: 12-13).

Toplumumuzda kadınların herhangi bir olaya veya duruma konu olması sıklıkla karşımıza çıkan bir durumdur. Bu durum şüphesiz herkesin bir şekilde kadının hayatına müdahale etmek isteginden de kaynaklanmaktadır. Kadının, güzelliği-çirkinliği, evliliği-bekarlığı, çalışması-ev hanımı olması, anne olması-olmaması her zaman bir mesele haline gelmiştir. Kadının toplum içinde bu kadar mesele olması onu medyada da gündem haline getirmiştir (Akdoğan, 2004: 50). Medya yine kadını, tarihsel ve geleneksel olarak kendisine atfedilen bu rol ve ataerkil bakış açısıyla yeniden üretir.

Butler ve Paisley'nin (1980) medyada kadın temsilleri üzerine yaptıkları çalışmada kadınlar çoğunlukla beceriksiz, suskun, seks objesi, kurban, nesne, evcimen, eş, anne şeklinde resmedilirler. Toplum tarafından inşa edilen bu bakış kitle iletişim araçları vasıtasıyla kitlelere ulaştırılmakta ve çoğaltılmaktadır (Aktaran: Tuna Dur, 2023: 184). Toplumda var olan kadınlara yönelik basmakalıp yargılar, televizyon programları, diziler ve çizgi filmler aracılığıyla izleyicilere sunulmakta ve yeniden üretilmektedir. Medya, özellikle televizyon, kadınları geleneksel ve ataerkil roller içinde çerçeveleyerek, onların bireysel kimliklerini ve özgürlüklerini kısıtlayan bir algı yaratmaktadır. Bu durum, kadınların yalnızca anne, eş veya itaatkâr bireyler olarak temsil edilmesine neden olurken, güçlü, bağımsız ve özgür kadın figürlerini ise ya tamamen görmezden gelmekte ya da olumsuz stereotiplerle sunmaktadır (Baydar, 2013: 155). Sonuç olarak, medya içerikleri, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğinden uzak, erkek egemen alanlarda varlık göstermekte zorlandıkları bir kültürel atmosferin sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır.

Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde, medyanın toplumsal cinsiyetin şekillenmesinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Medya, kadınlara yönelik birçok önyargıyı ve çarpık algıyı yeniden üreterek ataerkil yapının beklentileri doğrultusunda hareket etmektedir. Örneğin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temel kaynaklarından biri popüler kültürdür (Etyang, 2012: 14). Medyada yer alan kalıp yargılar, taciz, tecavüz ve şiddet gibi mizojiniyi besleyen unsurları meşrulaştırmaktadır. Yapılan araştırmalar, kadına yönelik ayrımcı ve düşmanca tutumların medya içerikleri aracılığıyla pekiştirildiğini göstermektedir. Kitle iletişim araçları yoluyla yayılan kadın karşıtı söylemler; televizyon programları, gazeteler, dergiler, reklamlar, müzikler, video oyunları ve diğer popüler kültür ürünleri aracılığıyla kadını bir meta olarak sunarak değersizleştirmektedir (Jacobsen & Mazur, 1995: 11). Bu durum, hem kadınların kendilerini algılayış biçimini hem de erkeklerin kadınlara yönelik bakış açısını ikincil, değersiz ve nesneleştirilmiş kadın anlayışıyla şekillendirmektedir.

Toplumsal cinsiyet, birçok sosyal olguyla iç içe geçmiş bir kavram olup, bu olguların en önemli kollarından biri de medyadır. Medyanın her yerde bulunması, bireylerin medya içeriklerine sürekli maruz kalması ve toplumsal inançlar ile tutumları şekillendirmedeki etkisi, onun toplumsal cinsiyet temsilleri üzerindeki rolünü daha da önemli hale getirmektedir. Medya, yalnızca toplumun mevcut yapısını yansıtan bir araç olmanın ötesinde, aynı zamanda toplumsal normları pekiştiren ve yeniden üreten güçlü bir mekanizmadır. Nitekim, medya içeriklerinin bireylerin inançlarını, tutumlarını ve toplumsal cinsiyet algılarını nasıl etkilediğini anlamak için çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Bu teoriler, bireylerin medya aracılığıyla toplumsal cinsiyet kimliğini nasıl edindiklerini ve sürdürdüklerini incelemektedir (Santoniccolo vd., 2023: 1). Şarkı sözleri yalnızca mevcut toplumsal yapının bir yansıması olmakla kalmaz, aynı zamanda bu yapıyı etkileyen ve şekillendiren güçlü bir unsur olarak da işlev görür.

Şarkılarda Kadın ve Mizojini

Mizojininin medyada karşımıza çıktığı alanlardan biri de müzik sektörüdür. Yaratıcılığın öldüğü anlarda eser sahipleri veya yapımcıları, tüketilebilirliği arttırmak için klişe ve mizojinist ifadeleri sıklıkla kullanmaktadırlar. Günümüzde de şarkılar, sözlerinde ve video kliplerinde cinselliğin cazibesıyla, müstehcenliğin ve erotizmin kullanımını ile sektöre tutunmaya çalışmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin topluma benimsetilmesi hususunda medya önemli bir rol oynamaktadır. Müzik, cinsiyete dayalı tutum ve beklentilerin şekillendirilmesinde rol oynar ve daha geniş anlamda kültürel cinsiyet

normlarının bir ifadesi olarak anlaşılır (Moisala & Diamond, 2000). Bu bağlamda yayımlanan filmler, diziler, müzikler toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde etkilidir.

Popüler müziklerde ve şarkı sözlerinde, kadınların erkeklerden daha değersiz ve ikincil bir konumda olduğu yönündeki toplumsal cinsiyet kalıplarına sıkça rastlanmaktadır. Bazı şarkılar, kadının kimliğini ve toplumsal rolünü küçümseyerek, dinleyici kitlesine kadın düşmanı mesajlar vermektedir (Weitzer & Kubrin, 2009: 6). Rap ve Rock müzik üzerine yapılan birçok araştırma da kadınların hem şarkı sözlerinde hem de video kliplerinde mizojiniye maruz kaldığı ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmalarda incelenen şarkılarda kadının itaatkâr, akılsız, seks objesi, kurban, ev içi rollere daha uygun, şiddeti hak eden ve edilgen olarak ele alınmıştır (Vincent vd., 1987: 941).

Şarkılarda kadınların konumu hakkında yapılan birçok çalışmada, kadınlar çoğu zaman erkeğe göre daha fazla edilgen ve pasif olarak değerlendirilmiştir. Rock müzik videoları üzerinde yapılan içerik analizinde, kadınları akılsız, seks objesi, kurban olarak küçümserken öte yandan onları itaatkâr, besleyici, ev işleri yapan geleneksel bir cinsiyet rolüne yerleştirmiştir. Rock videoları üzerine yapılan kadınların yer aldığı videoları inceleyen diğer bir çalışmada, geleneksel cinsiyet rollerinin hâkim olduğu ortaya konmuştur. Kadınların yer aldığı videoların %57'sinde kadınlar geleneksel rollere bağlı olarak, pasif, erkeklere bağımlı, fiziksel görünümü vurgulanan objeler olarak değerlendirilmiştir (Alexander, 1999: 46-64).

İki yüzden fazla ülkeyi kapsayan bir araştırmada ise erkek sanatçıların müzik videolarının ortalama üçte ikisinin kadınları küçümseyici bir şekilde ya da geleneksel rollerde tasvir ederek değersizleştirdiği ortaya çıkmıştır (Andsager & Roe, 1999: 81). Adams ve Fuller'in ortaya koyduğu rap, pop, country, rock, r&b gibi birçok farklı müzik türünü içinde barındıran başka bir çalışmada ise cinsiyetçi söylemler ve kadınlara yönelik fazlasıyla nefret söylemi barındıran altı temayı saptamıştır. Saldırgan veya kadına yönelik aşağılayıcı ifadeler, kadına yönelik cinsel şiddete ilişkin ifadeler, kadınların, erkeklerin hayatını zorlaştırdığına ve/veya erkeklerin hayatını mahvettiğine dair ifadeler, kadınların erkekleri kendi kişisel çıkarları veya zevkleri için kullandıklarını ileri süren ifadeler, kadınların erkeklerden aşağı veya daha az insan olduğunu belirten ifadeler ve kadınların kullanılabilir ve atılabilir olduğunu öne süren ifadeler çalışmada öne çıkan başlıklar olmuştur (2006: 640).

Kültürün bir ifadesi olarak müzik, birçok sosyal olguyu yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda bunları vurgulama gücüne de sahiptir. Şarkı sözleri, toplumsal cinsiyet gibi farklı sosyal meseleler hakkında zaman içinde oluşmuş fikirleri, ayrımcılığı ve cinsiyetçiliği barındırabilir (Betti vd., 2023: 1). Bu nedenle, şarkı sözleri toplumsal normları gözlemlemek ve ölçmek için kıymetli bir veri kaynağıdır.

Yöntem

Araştırma kapsamında kullanılan yöntem, içerik analizi olup, bu analiz nitel ve nicel içerik analizi olarak ikiye ayrılmaktadır. Çalışmada kullanılan yöntem ise nitel içerik analizidir. Metinlerdeki anlamların, örtük ve açık mesajların, sembollerin ve anlatım biçimlerinin derinlemesine incelenmesini içerir. Araştırmacılar, belirli bir bağlam içinde sözcükler, ifadeler veya temalar arasındaki ilişkileri analiz ederek yorumsal bir değerlendirme

yaparlar. Söylem analizi, metinleri ve konuşmaları yalnızca dilbilimsel açıdan değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamları içinde inceleyen bir yöntemdir. Söylem analizi; metin analizi, eleştirel analiz, sosyal analiz ve sosyolinguistik çalışmaları kapsayan çok yönlü bir inceleme alanıdır (Sözen, 1999: 81). Bu yöntemin temel amacı, belirli bir söylemin nasıl üretildiğini, nasıl yeniden üretildiğini ve toplumsal yapılarla nasıl ilişkilendirildiğini ortaya koymaktır. Söylem analizi, dilin yalnızca iletişimsel bir araç olmadığını, aynı zamanda iktidar ilişkilerini, toplumsal normları ve ideolojileri şekillendiren bir unsur olduğunu vurgular. Özellikle eleştirel söylem analizi, dilin toplumsal eşitsizlikleri nasıl pekiştirdiğini veya meşrulaştırdığını inceleyerek güç ilişkilerine odaklanır. Bu bağlamda medya, siyaset, akademi ve gündelik konuşmalar söylem analizi kapsamında değerlendirilebilir. Akçabaatlı İsmail'in *Bu Zamanın Kızları*, Ali Erbaş'ın *Zamane Kızları* ve Onay Şahin'in *Bu Zamanın Kızları* şarkıları örneklem olarak seçilmiştir. Şarkıların seçiminde ortak ifadelerin ve çağrışımların varlığı belirleyici olmuştur. Özellikle zamane kızları kavramının tekrarlanması, erkeklerin masumluluğu ve kadınların suçluluğunun vurgulanması şarkı tercihlerinde başat rol oynamıştır.

Şarkıların Değerlendirilmesi

Araştırmada ilk olarak değerlendirilecek şarkı Akçabaatlı İsmail'in *Bu Zamanın Kızları* şarkısıdır. Şarkı sözleri:

“Yaşı on beş oldu mu kendini bir şey sanır
Bu zamanın kızları küçükten sevdalanır
Sabahtan işe gider güneş alır bacaya
Yaşları on beş olan gidiyorlar kocaya
Annesinin yanında on beş yılda salını
Kızlar gelinlik değil altınla süsleniyi
Kızlar gelinlik değil altınla süsleniyi
Bir kız gördüm uşaklar boğazı altın dolmuş
Kızlar kocaya değil altına âşık olmuş
Kızlar için fark etmez sen darılırsan darıl
Tak boynuna altını işte o zaman sarıl
Yine doymaz bu kızlar altın olsa her yanı
Sevgili olanın olsa saray dükkânı
Sevgili olanın olsa saray dükkânı
Bir kızı seveceksin huyunu soracaksın
Altın istemiyorsa o kızı alacaksın
Bu zamanın kızları insanı deli eder
Dünür göndersen ona ilk önce altın ister
Eğer fakir olursan böyle bekar kalırsın
Saray, dükkânın varsa sevdiğini alırsın.”

Şarkı sözlerine içerik analizi yöntemi ile baktığımızda gözümüze çarpan ilk durum kadını parayı seven ve parayla satın alınabilecek bir varlık olarak betimlemesidir. Bu “zamanın kızları” ifadesiyle bir cinsiyet için genelleme yapılmıştır. Bu betimleme, şarkının hemen hemen her yerinde altın yani para ile vurgulanmaktadır. Kızlar “Gelinlik değil altınla süsleniyi, Bir kız gördüm uşaklar boğazı altın dolmuş, Yine doymaz bu kızlar altın olsa her yanı, Altın istemiyorsa o kızı alacaksın, Dünür göndersen ona ilk önce altın ister.”

Şarkıda geçen bu sözlere göre kadınlar paraya çok fazla değer verdiği ve ikili ilişkilerinde duygularına göre değil maddiyata göre hareket ettiği iddia edilmiştir. Bu bağlamda bu tarz şarkılar kadının sunum biçimi onu erkek tarafından satın alınabilecek ürün gibi satılık konuma düşürmektedir (İmançer & İmançer, 2002: 18).

“Yaşları on beş olan gidiyorlar kocaya.”, sözleri ile kadınların evlilik meraklısı olduğu vurgulanırken öte yandan erken yaşta evlenmenin suçlusu olarak kadınlar değerlendirilmiştir. Çocuk evliliği temel bir insan hakkına bir tecavüz ve kız çocuklarına yönelik şiddet olarak değerlendirilmektedir (Uluç vd., 2018: 77). Öte yandan erken yaşta evlenen kız çocuklarının ayrımcılığa uğradığı ve değersizleştirildiği ve sosyal baskıdan dolayı evlendirildiği malumdur (Doğan & Mutlu, 2022: 226). Bu nedenle küçük yaşta evlenmesinin altında yatan sebep kızlar değil, toplumsal baskı ve kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rolüdür. Akçaabatlı İsmail’in şarkısında söylendiğinin aksine küçük yaşta zorla evlendirilen kızlar yapılan evliliklerin faileri değil mağdurlarıdır.

Rap Müzikte Toplumsal Cinsiyet Temsilleri isimli çalışmasında Köten ve Akdemir kadının toplumumuzdaki yerini rap müzikleri üzerinden incelemiştir. “Lüks mekanlara da çok bayılırsın, Hesabı bir kere öde ayılırsın, Para eder mi ruhun kaç kuruştur, Parasız konuları hiç etme zaten.” (Norm Ender) sözlerini örnek vermiştir. Akçaabatlı İsmail’in şarkısında da benzer izler görülmektedir. “Tak boynuna altını işte o zaman sarıl, Dünür göndersen ona ilk önce altın ister, Eğer fakir olursan böyle bekar kalırsın.”, sözleri kadınlara yönelik ataerkil ikincilleştirmenin çok bilinen klişeleri olan paraya düşkünlük, ego, bencillik ithamlarının yeniden üretimidir (Köten & Akdemir, 2021). Türk müziğinde türü ne olursa olsun bu takım ifadelerle ulaşmak oldukça kolaydır. İster Türk halk müziği ister pop olsun kadının para ile alınıp satılabileceği imajı sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Kadın birçok birey arasından seçme hakkı olmayan yalnızca seçilebilecek bir eşya, para karşılığında satın alınabilecek bir nesne ve kendisine değer verilmeyen bir mal olarak görülmektedir (Kırlioğlu vd., 2016: 17). “Yaşı on beş oldu mu kendini bir şey sanır, Bu zamanın kızları küçükten sevdalanır, Yaşları on beş olan gidiyorlar kocaya.” sözleri ile kadınlar kibirli ve evlilik meraklısı olmakla suçlanmaktadır. Bu tarz söylemler ülkemiz müziğinde her daim olmuştur.

Farklı örneklerle baktığımızda, “Kız çok sosyeteymiş beni beğenmemiş, sanırsın ki yavrum saraylardan gelmiş.” (Pop), “Profesör olacak başıma.” (Türk Halk Müziği), “Amman bak dediğini yaparmış, Amman kendini beğenmiş, Amman amman gıcık şey.” (Arabesk Fantazi), “Kusursuz egosu, giderli tavrı.” (Rap) gibi şarkı sözleri ve müzik türleri karşımıza çıkmaktadır. Kadınları küçük görme ve kibirli olmakla suçlama tavırları yalnızca belirli bir müzik türüne ait olmamış, farklı müzik türlerinden ve sanatçılardan da bu tür mizojinist davranışlara rastlanılmıştır.

“Bu zamanın kızları deli eder.”, sözleri ile kadınlar alenen ötekileştirilmekte ve kötücül bir varlık gibi sunulmaktadır. Pek çok içerik analizi, şarkı sözlerinde kadınların şiddeti hak eden, baskıya maruz bırakılması gereken ve hatta öldürülebilir bireyler olarak yansıtıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, kadınlara yönelik şiddetin toplumda olağan ve kabul edilebilir hale gelmesine sebep olmaktadır. Kadınlar, yalnızca cinsiyetleri nedeniyle hor görülmekte ve sistematik ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle, müzik ve görsel medyada sunulan içerikler, kadınlara karşı olumsuz davranışları teşvik edebilmektedir (Weitzer & Kubrin, 2009).

Araştırmada analiz edilecek ikinci şarkı Ali Ercan'ın *Zamane Kızları*'dır. Şarkı sözleri:

"Ben de şaştım Allah'ım bu dünyanın işine
Kızlar sürme sürme çekiyor kaşına
Daha girmeden on üç on dört yaşına
Allah'ım bu kızlar ne olacak
Allah'ım bu dünya ne olacak
Asfalta kızlar gezer, gezişi bağrımı ezer
Şu zamanenin kızları, çıta maymununa benzer
Asfalta kızlar gezer, gezişi bağrımı ezer
Şu zamanenin kızları, tıpkı maymunlara benzer
Günlük moda olmazsa çarşıda gezmezler
Her gün sinema balolardan bezmezler
Mutfak işinden ne haber Vallahi bilmezler
Ali Ercan diyor ki yalan mıdır sözlerim
Yalanım yok hakikat var her gün görür gözlerim
Şakadır sözlerim kızlar sakın ha bana kızmayın
Asfalta kızlar gezer, gezişi bağrımı ezer
Şu zamanenin kızları, Niğde elmasına benzer."

Analizi yapılan ilk şarkıdaki gibi Ali Ercan'ın şarkısında da zamane kızları denilerek kadınlara yönelik bir genelleme aslında kötüleme yapılmaktadır. İki şarkıda da kızlar küçük yaşlarda bile erkek düşkünü olmakla suçlanmaktadır. Bu durum bize ilk kadın Havva'nın şehvetine yenik düşerek ilk günahı işlemesini hatırlatmaktadır. İslamiyet, Yahudilik ve Hristiyanlık' da cinsellik özellikle kadının cinselliğini yaşaması birçok kutsal metinde düzenlenmiştir. İslam'ın kutsal kitabı olan Kuran'ın cinselliğin düzenlenişine özel bir önem vermiştir. Cinselliğin düzenlenişinin genellikle kadınların bedenlerinin ve cinselliklerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi anlamına gelir. Bu kutsal metinler, toplumun kurgulanmasında, belirli toplumsal cinsiyet rollerini kurgulamanın, meşrulaştırmanın ve pekiştirmenin belki de en etkili yoludur (Berktaş, 1996: 25). Bu nedenle manevi duygularını güçlü yaşayan toplumlarda medyanın veya herhangi bir şarkının, kutsal kitaplar ile paralellik göstermesi şaşırtıcı değildir. Nitekim şarkıya bakıldığında "Ben de şaştım Allah'ım bu dünyanın işine, Allah'ım bu kızlar ne olacak, Allah'ım bu dünya ne olacak?" gibi sözler ile karşılaşılmaktadır. Bu sözler ile şarkıda hâkim olan mizojinist tutuma dini bir boyut kazandırılmıştır.

Toplumsal yapı, kadını ev hanımı, anne ve eş kimlikleriyle tanımlayarak, onu özel alana yönlendirmektedir. Kamusal alanda hareket alanı kısıtlanan kadın, en çok mutfakla özdeşleştirilmiştir. Yemek pişirmek, ailesini doyurmak ve masaya sıcak yemek koymak, kadının asli görevi hatta biyolojik bir zorunluluk gibi algılanmaktadır (İnce, 2015: 135-156). Toplumsal cinsiyetin reddi, toplum tarafından eleştiriye maruz kalmaktadır. İçerik analizi yöntemiyle incelendiğinde, "Her gün sinema balolardan bezmezler, Mutfak işinden ne haber, Vallahi bilmezler.", sözleri ile kadına atfedilen geleneksel rollerin açık bir şekilde vurgulandığını göstermektedir. Bu tür ifadeler, kadınların belirli sosyal normlar çerçevesinde değerlendirilerek ev içi sorumluluklarla sınırlandırıldığını ve bu rollerin dışında hareket ettiklerinde eleştirildiklerini ortaya koymaktadır. İçerik analizi, bu tür metinlerde yer alan dilin ve söylemin, toplumsal cinsiyet rollerini nasıl yeniden ürettiğini anlamak için güçlü bir yöntem sunmaktadır.

Medya temsilleri incelendiğinde, kadının ev içi rollerine sıkı sıkıya bağlı olduğu algısının özellikle reklamlar, diziler ve filmler aracılığıyla pekiştirildiği görülmektedir. İçerik analizi yöntemiyle yapılan çalışmalar, kadınların temizlik yapan, yemek pişiren ya da çocuk bakan figürler olarak sunulmasının, bu geleneksel rolleri kalıcı hale getiren bir toplumsal mekanizma işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır (Karaca & Altun, 2017: 338). Bu kadınların yerleştirildiği mekânlar çoğunlukla mutfak, yatak odası ve alışveriş merkezleridir. Bir medya unsuru olarak müzik de toplumsal cinsiyet rollerini toplumun yapısına göre tasarlamaktadır. Nitekim Ali Ercan'ın şarkısında, kadın ev bahsedilen ev hanımı rolünü reddettiği için eleştirilmektedir.

Araştırmada analiz edilecek üçüncü şarkı Onay Şahin'in *Bu Zamanın Kızları*'dır. Şarkı sözleri:

"Bahçelerde lahana
Pişur da pişur da pişur da koy sahana
Bu zamanun kızları hep oldu salahana
Kitap açturacağum Çaykaralı hocaya
Bu zamanun kızları zor giderler kocaya
Elumde demir para
On para, on para, on paradur on para
Uşakların suçu yok, şimdi kızlar zampara
Kara yemiş yaprağı
Yeşildur, yeşildur, yeşildur, sari olmaz
Anam doğru söylerdi, bunlardan kari olmaz
İnup da kıracağum
Derenun, derenun, derenun buzlarından
Allah korusun bizi zamane kızlarından."

Şarkı sözlerine bakıldığında incelenen diğer şarkılar ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ele alınan üç şarkıda da kadınlar özellikle zamane kızları, zamane kadınları ifadeleri ile ötekileştirilmekte ve yerilmektedir. Bu durum özellikle sinemada var olan femme fatale (öldürücü kadın) olarak nitelendirilen kadınları anımsatmaktadır. Örneğin Femme fatale figürü, popüler kültürde ikonik bir yere sahiptir ve birçok filmde (Double Indemnity, Fatal Attraction, Basic Instinct) tasvir edilmiştir. Bu filmlerde femme fatale, güzelliğini ve cinselliğini masum erkekleri sömürmek ya da mağdur etmek için kullanan kötü niyetli bir kadın olarak aktarılır. Bu kadınlar tamamen kötü olarak sunulur ve geleneksel cinsiyet rollerinden saptıkları için kınanırlar. Müzikte de erkeklere genellikle kadınlara karşı temkinli olmaları gerektiği yönünde güçlü bir mesaj verir (Weitzer & Kubrin, 2009: 17). Onay Şahin'in şarkısında da "Allah korusun bizi zamane kızlarından.", sözleri ile zamanın kızlarını uzak durulması gereken kötücül varlıklar olarak değerlendirmiştir. Bu ifadeler, modern zaman kızlarının eleştirisi olmakla beraber, geleneksel kadına ve kadın normlarına olan özlemi de dile getirmektedir.

Kadının günahkâr ve başkalarını günaha sürükleyen bir figür olarak metalaştırılması, çoğu zaman geri dönülemez toplumsal sonuçlara yol açmıştır. Kadına yönelik aşağılayıcı söylemler, geçmişten günümüze farklı biçimlerde varlığını devam ettirmiş ve modern toplumlarda yeni yöntemlerle pekiştirilmiştir (Avcı, 2024: 91). Bu bağlamda ele alınan

şarkının sözleri, içerik analizi yöntemiyle değerlendirildiğinde, kadınların ahlaki yozlaşmanın sorumlusu olarak gösterildiği ataerkil bir söylem barındırdığı tespit edilmektedir. Örneğin, "Uşakların suçu yok şimdi kızlar zampara." ifadesi, suçu doğrudan kadınlara yükleyerek erkekleri sorumluluktan muaf tutan bir anlatı oluşturmaktadır. İçerik analizinin sunduğu sistematik inceleme süreci, bu tür söylemlerin tarihsel ve kültürel kökenlerini açığa çıkararak, sanat ve medyanın toplumsal algıları nasıl şekillendirdiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Özellikle yaratılış mitleri ve dini anlatılarda sıkça rastlanan kadının erkeği günaha sürüklediği teması, içerik analizi yöntemiyle değerlendirildiğinde, günümüz popüler kültüründe hala varlığını koruduğu görülmektedir. Bu bağlamda, içerik analizi yöntemi, toplumsal yapılar içinde gizli kalmış cinsiyetçi söylemleri açığa çıkaran, onları sorgulayan ve eleştirel bir perspektif sunan güçlü bir araştırma aracı olarak işlev görmektedir.

SONUÇ

Mizojini, kadınları aşağılayan eski önyargılar olarak tarih boyunca varlık gösterdiği gibi, bu önyargı günümüzde de devam etmektedir. Kadının biyolojik yapıları bile, onun itaatsiz bir cins olarak kabul edilmesine ve bu düşüncenin pekişmesine sebep olmuştur. Kadın düşmanlığı, tarih boyunca farklı biçimlerde varlığını sürdürmüş ve hayatın hemen her alanında kendini hissettirmiştir. Toplumsal normlardan kültürel pratiklere, hukuk sistemlerinden iş hayatına, medyadan sanata, eğitimdense siyasete kadar pek çok alanda kadınlara yönelik ayrımcılık, önyargı ve baskı çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Kadınların haklarını sınırlayan, onları geleneksel rollerle kısıtlayan ve erkek egemen sistemin devamını sağlayan bu anlayış, kimi zaman açık bir şiddet ve baskı olarak kendini gösterirken, kimi zaman da daha örtük ve sistematik mekanizmalar aracılığıyla kadınları dezavantajlı konuma itmiştir.

Medya, toplumun bir yansıması olmanın ötesinde, aynı zamanda toplumu şekillendiren ve yönlendiren güçlü bir araçtır. Toplumdaki mevcut değer yargıları, normlar, inanışlar ve önyargılar medya içeriklerine yansırken, medya da bu unsurları pekiştirerek veya dönüştürerek toplumsal algıları etkileyebilir. Televizyon, sinema, gazete, dergi, sosyal medya ve dijital platformlar aracılığıyla yayılan içerikler, toplumun kültürel yapısını, bireylerin düşünce biçimlerini ve hatta sosyal ilişkilerini doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, medya sadece bir aynadan ibaret değil, aynı zamanda toplumu şekillendiren dinamik bir güçtür.

Medyada yer alan bazı şarkılar, sadece kadın düşmanlığını yaymakla kalmayıp, aynı zamanda hegemonik erkeklik algılarını da yeniden üretmekte ve pekiştirmektedir. Bu tür şarkıların sözlerinde, kadınları aşağılayan, onları nesneleştiren veya geleneksel cinsiyet rollerine hapseden ifadeler sıkça yer almakta, böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliği müzik yoluyla normalleştirilmektedir. Erkekliği güç, otorite ve tahakküm üzerinden tanımlayan bu söylemler, erkeklerin sert, duygusuz ve baskın olması gerektiği algısını pekiştirirken, kadınları edilgen, bağımlı ve kontrol edilmesi gereken bireyler olarak konumlandırmaktadır. Sonuç olarak, müzik endüstrisinde sıkça karşılaşılan bu tür cinsiyetçi içerikler, toplumsal normları ve cinsiyet eşitsizliklerini sürdürerek, kadın düşmanlığının ve toksik erkeklik anlayışının yayılmasına katkıda bulunmaktadır.

Ele alınan şarkılarda taciz ve cinselleştirilmiş şiddetin yaygın, sistematik bir biçimde var olduğu gözlemlenmiştir. Kadın düşmanlığının ve cinsiyet eşitsizliklerinin normalleşmiş bir durum haline geldiğini görülmüştür. İncelenen şarkılarda özellikle “bu zamanın kızları” kavramı üzerinden kadınlar ötekileştirilmiş ve kadına yönelik nefret söylemi üretilmiştir. Bu tür ifadeler, geçmişe duyulan özlem ve geleneksel kadın rollerine duyulan bağlılık üzerinden modern kadını eleştirerek, onu ahlaki ve toplumsal açıdan değersizleştirmeye yönelmektedir. Kadınların bağımsızlık kazanması, kendi seçimlerini yapması ve toplumsal cinsiyet normlarına meydan okuması, bu tür şarkı sözlerinde olumsuz bir çerçevede sunulmakta, eski ve ideal kadın imajı ile karşılaştırılarak günümüz kadınlarını itibarsızlaştırmaktadır. Böylece, kadınların özgürleşmesini sorgulayan ve onları kontrol altında tutma arzusunu yansıtan cinsiyetçi söylemler müzik aracılığıyla yaygınlaştırılmaktadır.

İçerik analizi yöntemi kullanılarak incelenen şarkılarda, kadına yönelik olumsuz söylemlerin yaygın bir şekilde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu söylemler, kadınları aşağılayan, ötekileştiren, geleneksel toplumsal rollere hapseden ve cinsiyetçi kalıpları pekiştiren ifadeler içermektedir. Şarkı sözlerinde kadınların özgürlükleri eleştirilmekte, bağımsız kadın kimliği olumsuz bir çerçevede sunulmakta ve hegemonik erkeklik algıları yeniden üretilmektedir. Özellikle “bu zamanın kızları” gibi ifadelerle kadınlar toplumsal değişime ayak uydurdukları için eleştirilmekte, modern kadın kimliği değersizleştirilmektedir. Kadın düşmanlığı içeren bu tür şarkılar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirmekte ve kadınlara yönelik ayrımcı tutumların normalleşmesine katkıda bulunmaktadır.

İncelenen şarkılar, özellikle günümüz kızlarını sahip oldukları özgürlükler açısından eleştirmiş ve kötülemiştir. Kadınların ekonomik, sosyal ve bireysel özgürlüklerini artırmaları, toplumsal rollere meydan okumaları ve geleneksel kalıpların dışına çıkmaları, bu şarkılarda olumsuz bir şekilde yansıtılmıştır. Geleneksel kadınlık anlayışına bağlı kalan söylemler, özgür kadınları sorumsuz, sadakatsiz veya ahlaki değerlerden uzak olarak tanımlayarak onları küçümsemekte ve ötekileştirmektedir. Böylece, müzik aracılığıyla kadınların bireysel hak ve özgürlükleri sorgulanırken, toplumsal cinsiyet eşitsizliği yeniden üretilmekte ve kadın düşmanlığı pekiştirilmektedir.

İncelenen şarkılarda kadın figürüne yönelik belirli kalıp yargıların öne çıktığı görülmektedir. Bu şarkılarda suçlu kadın, masum erkek motifiyle kadınlar hatalı veya aldatıcı olarak konumlandırılırken, erkekler mağdur veya kandırılmış olarak gösterilmektedir. Benzer şekilde, parayı seven kadın imajı üzerinden kadınlar maddiyata düşkün ve çıkarıcı bireyler olarak tasvir edilmektedir.

Bunun yanı sıra, uzak durulması gereken kadın motifiyle kadınlar tehlikeli, güvenilmez ya da erkekler için bir tehdit unsuru olarak resmedilirken, kocaya meraklı kadın anlatısıyla da kadınların hayat amacının evlilik olduğu, yalnızca bir eş arayışı içinde oldukları yönünde bir algı oluşturulmaktadır. Bu tür kalıp yargılar, kadınları tek boyutlu ve toplumsal rollerle sınırlı bir şekilde ele alarak cinsiyetçi söylemleri beslemekte ve kadın kimliğini edilgen bir konuma itmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, T. M. & Fuller, D. B. (2006). The words have changed but the ideology remains the same: Misogynistic lyrics in rap music. *Journal of Black Studies*, 36 (6): 938-957.
- Akdoğan, H. (2004). *Medyada kadın*. İstanbul: Ceylan Yayınları.
- Alexander, S. (1999). The gender role paradox in youth culture: An analysis of women in music videos. *Michigan Sociological Review*, 46-64.
- Anderson, K. J. (2014). *Modern misogyny: Anti-feminism in a post-feminist era*. Oxford University Press.
- Andsager, J. L. & Roe, K. (1999). Country music video in country's year of the woman. *Journal of Communication*, 49 (1): 69-82.
- Avcı, N. (2024). Eğlence kültüründe değişim: Bir kentleşme sembolü arabesk müzikten mizojini temalı şarkı sözlerine. *Culture Academy*. 4 (1): 88-123.
- Bardakçı, Ş. & Oğlak, S. (2022). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi ve Türkiye. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3 (1): 71-90.
- Baydar, V. (2013). Popüler kültürde mizojini. *Turkish Studies*, 8 (151):151-165.
- Berktaş, F. (1996). *Tektanrılı dinler karşısında kadın*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Betti, L. & Abrate, C. ve Kaltenbrunner, A. (2023). Large scale analysis of gender bias and sexism in song lyrics. *EPJ Data Science*, 12 (1): 10.
- Bilican Gökkaya, V. (2011). Kadına yönelik ekonomik şiddet: Sivas ili (Cumhuriyet Üniversitesi) örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3 (3): 129-145.
- Demirgöz Bal, M. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1 (1): 15-28.
- Doğan, Ü. G. A. N. & Mutlu, S. (2022). Çocuk gelin evliliklerinin sosyo-kültürel kökenlerine ilişkin nitel bir çalışma: 'Ben kızımı onlara kurban ederim'. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 46 (2): 218-235.
- Etyang, P. (2012), *Misogyny in urban public and private spaces*, a conference paper presented at the international conference on gender based violence at. Kenyatta University, Kenya.
- Fontanella, L., Chulvi, B., Ignazzi, E., Sarra, A. & Tontodimamma, A. (2024). How do we study misogyny in the digital age? A systematic literature review using a computational linguistic approach. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11 (1): 1-15.
- Goffman, E. (1979). *Gender advertisements*. New York: Harper and Row.
- Holland, J. (2019). *Mizojini-dünyanın en eski ön yargısı*. (Çev.: Erdoğan Okyay). Ankara: İmge Kitabevi.
- Işık, M. F. (2022). Felsefe tarihinde mizojini sorunu. *Politik Ekonomik Kuram*, 6 (1): 59-72.
- İmançer, D. & İmançer, A. (2002). Televizyon reklamlarında kadın sunumuna özgü klişeler. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (15): 1-22.
- İnce, Ş. (2015). İki kadın bir mutfak: kadınlararası iktidar ilişkileri. *Moment Dergi*, 2 (2): 135-156.
- Jacobsen, M.F. & Mazur, L.A. (1995), 'Sexism and sexuality in advertising', *marketing madness: A survival guide for a consumer society*. New York: Westview Press.

- Kalaycı Kırlioğlu, H. İ., Kırlioğlu, M., Akpınar, B., Şenel, D. & Demirel, R. (2016). Şarkılarda kadına yönelik şiddetin izleri: Niteliksel bir çalışma. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (8): 6-30.
- Kara, Ç. & Ulağı, S. (2022). 1980-2020 yılları arasında medyada kadın temsiliinin dönüşümü. *Management and Political Sciences Review*, 4(2): 142-164.
- Karaca, E. & Altun, İ. (2017). Toplumsal cinsiyetin geleneksel Türk mutfağına yansıması. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 10 (20): 335-342.
- Köten, E. & Akdemir, H. E. (2021). Rap müzikte toplumsal cinsiyet temsilleri: Toplumsal cinsiyet klişeleri, hegemonik erkeklik ve cinsiyetçilik. *Lectio Socialis*, 5 (1): 43-59.
- Löffler, C. S. & Greitemeyer, T. (2023). Are women the more empathetic gender? The effects of gender role expectations. *Current Psychology*, 42 (1): 220-231.
- Moisala, P. & Diamond, B. (2000). *Music and gender*. University of Illinois Press.
- Santonico, F., Trombetta, T., Paradiso, M. N. & Rollè, L. (2023). Gender and media representations: A review of the literature on gender stereotypes, objectification and sexualization. *International journal of environmental research and public health*, 20 (10): 5770.
- Soydan, E. & Küçükşen, K. (2022). Toplumsal cinsiyet eşit(siz)liğinin medyadaki izdüşümleri. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (3): 18-28.
- Sözen, E. (1999). *Söylem*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Steinbock, E. A. (2016). Misogyny. (edt. K. Fritsch & C. O'Connor & A. Thompson). *Keywords for radicals: The contested vocabulary of late capitalist struggle*. ss.263-269. California: AK Press.
- Tuna Dur, G. (2023). Cumhuriyet dönemi popüler kadın dergilerinde mizojini etkilerinin incelenmesi: Hayat Dergisi örneği. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 6 (1): 175-209.
- Uluç, G., Erçetingöz, A. & Süslü, B. (2018). Hukuki ve toplumsal boyutuyla çocuk gelin olgusu ve 2010 sonrası Türk sinemasının çocuk gelinleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10 (4): 75-94.
- Ügümü Aktaş, P. (2018). Toplumsal cinsiyete dair değişimlerin reklamlara yansıması: Kadınlara yönelik reklamlara göstergebilimsel bir bakış. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (3): 87-101.
- Vincent, R. C., Davis, D. & Boruszkowski, L. A. (1987). Sexism on MTV: The portrayal of women in rock videos. *Journalism Quarterly*, 64 (4): 750-941.
- Weitzer, R. & Kubrin, C. E. (2009). Misogyny in rap music: A content analysis of prevalence and meanings. *Men and Masculinities*, 12 (1): 3-29.
- Yeşil, F. & Yıldırım, A. (2019). Toplumsal cinsiyet ve medyadaki söylemi: Evlilik programları. *Selçuk İletişim*, 12 (1): 232-254.